

450. Sopron, evangélikus templom
(KÖH 74853)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú

A német kitelepítettek emlékére az evangélikus templom kertjében állítandó emlékmű alapjainak készítésekor a kőfaragó 2010. április 21-én jelentette, hogy az alap kiásása közben kőfalat találtak. A helyszínen valóban egy Ny-K-i irányú, a felszín alatt kb. 60 cm-re jelentkező, kb. 80 cm vastagságú, kőből rakott falat találtam, melyet dokumentáltam. A fal az alapozási munkákat nem zavarta, tovább nem bolygatták. A falmaradvány ahhoz az evangélikus paplakhoz tartozhatott, amelynek utcai szárnyát 1862-ben, a templom tornyának építése előtt bontották le.⁹ Apró leletanyag nem került elő.

GABRIELI GABRIELLA

451. Sopron Fő tér
(KÖH 47615)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Á, Kk, Kú

2010. március 1. és június 10. között elvégeztük a megelőző feltárást a Városháza és a Storno-ház, ill. a Patikaház és a Storno-ház közötti szakaszokon. A kutatás 700 m²-en folyt, kb. 3 m, helyenként 4 m mélységig.

Sikerült pontosan meghatározni a római várost, Scarbantiát É-D-i irányban átszelő Borostyánkő út nyomvonalát, egy nagyobb szakaszát (7,70 m) teljes szélességben feltárni a Storno-ház előtt. A bogárhátú út különböző nagyságú és vastagságú gneiszlappal burkolt, szegélye 40 cm széles faragott, különböző hosszúságú mészkő hasábokból kialakított. Az utat K felől másodlagosan elhelyezett oszlopok szegélyezik. Az út csaknem párhuzamosan halad a Storno-ház mellett, félig alatta. Keleti irányból a capitolum insulát É felől lezáró út csatlakozik hozzá, ennek szegélyét álló gneiszlappal alakították ki. Az út D-i szegélye rézsűsen kapcsolódik a Borostyánkő úthoz. A becsatlakozó útra a 4. században egy épületet emeltek, ekkor az út – a városfal megépítése miatt – már funkcióját veszítette. Az épület kialakításához korábbi falakat is felhasználtak. Északi falában két, szimmetrikusan elhelyezett 2,5 m széles bejáratot tudtunk dokumentálni. A fal előtti törmelékes feltöltési rétegben egy nagyméretű oltárkö került elő, LARIBVS AVG(vstis) dedicatioval. Az épület feltehetően szentélykörzethez tartozott, ezt a feltételezést a capitolumi templomhoz való közelsége indokolja.

Közvetlenül a Tűztorony előtt nagyméretű kváderek látszanak, itt statikai okokból egyelőre nem végezhetünk teljes feltárást. Feltehetően a római É-i kapu K-i tornyához tartozó falmaradványokat találtuk meg.

A Storno-ház előtti területen a Borostyánkő úton kívül egy több periódusú, vastag falú, téglapadlós római

épület részletét tártuk fel, ennek falaiba nagyméretű kvádereket is beépítettek.

A Tűztorony és a Városháza kocsifelhajtója közötti szakaszon egy késő római-kora népvándorlás kori, agyagba rakott kőalapozású, faszerkezetes épület maradványai kerültek napvilágra.

A Tűztorony melletti védőépület előtt a 11. századi ispáni vár kapujához tartozó kő támfal részlete került elő, amely égésnyomokat mutat és a vörössáncra jellemző gerendaszerkezet nyomai is fellelhetők benne. A feltárt területen az Árpád-kort egyébként csak egy kormos, égett réteg, benne néhány cölöplyukkal és egy kenyérsütő kemence maradványa képviselte. A területen halad keresztül a 19. században épített boltozott téglacsatorna.

Közvetlenül a Városháza előtt egy középkori lakóház alapfala került felszínre, a három ház közül, amelyek a mai, a 19. század végén emelt épület helyén álltak, a középsőé. A régi városháza maradványainak egy része is a feltárási területre esett. Annak falait az új városháza építésekor csak a járószintig bontották vissza, romjait a pincékbe döntötték bele. A falmaradványokból és a pincék betöltéséből késő középkori és reneszánsz faragott kövek kerültek elő. Feltártuk az épület emésztőgödret, ahonnan igen nagy mennyiségű kerámia került felszínre a késő középkortól a 19. század elejéig. A régi városháza épülete 1488-tól szerepel a városi dokumentumokban. Az eredeti, középkori épületből csak egy visszabontott falsarkot találtunk meg, az átépítések során a középkori falak zöme megsemmisült.

A területen halad keresztül a 19. században épített boltozott téglacsatorna, melyet a rekonstrukció során a csapadékvíz elvezetésére használtak föl.

A feltárás olyan épített örökségi értékeket eredményezett, amelyek miatt Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata a feltárt romok egy részének bemutatása mellett döntött. 2010. október 15. és december 2. között a bemutatásra szánt területen a pillérialapok helyének kutatásával folytattuk a munkát, amit a tél beállta miatt szakítottunk meg.

A feltárással párhuzamosan a Fő tér rekonstrukciós munkálataihoz kapcsolódóan folyamatosan régészeti megfigyelést is végeztünk. A tér több pontján a közműárkokban római épületmaradványokat találtunk. A Szentháromság-szobor körül kialakított csapadékvíz elvezető csatorna építésének megfigyelése különösen eredményesnek bizonyult. A bencés templom szentélye alatt, ill. a templom É-i fala mellett, a Fő téren korábban feltárt, feltehetően horreum rendeltetésű épülethez csatlakoztatható további falmaradványok kerültek elő, jelentős mennyiségű kerámiaanyag kíséretében. Az egyik falcsont tetején egymásba rakott három, egyszerű kivitelezésű bronztálat találtunk; a Tábornok-ház előtti szakaszon freskótöredékeket; a Megyeháza épülete előtt egy 5. századi besimított díszítésű korszó darabjait. Megállapítható volt az is, hogy a középkori járószint mintegy

9 DÁVID-GODA-THIRRING: Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai. Sopron, 2008, 133.

100 cm-rel a mai alatt volt, kisebb kövekkel alapozva, a központi részeken nagyobb kőlapokkal burkolva.

A Szent György utca–Új utca találkozásánál, a római forum járósíntjén előkerült egy lovas szobor talapzata. Szobrokat ezek szerint nemcsak a forum terének szélén, hanem annak belsejében is elhelyeztek. A bázist dokumentáltuk és eredeti helyén hagytuk. A mellette heverő sima oszloptörzstörredéket kiemeltük. A Gambrius-ház előtt a forum Ny-i szegélyének három lépcsőjét dokumentáltuk, a mellettük kialakított folyókával és a forum terét burkoló nagyméretű mészkőlapok részletével együtt.

A Városháza D-i oldalánál a régi városháza DK-i irányba haladó rézsűs falának részletét figyelhettük meg.

A Szent György utca 1–3. előtt megfigyeltük, hogy korábban az épületek vonala az utca felé beljebb, nyugatabbra húzódott, mint jelenleg.

Munkatársak: Nemes András művészettörténész és Polgár Péter régész.

GABRIELI GABRIELLA

452. Sopron, Halász utca 9–15.
(KÖH 52377)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2010. július 16-án a 1035 hrsz.-ú telken az iskolaudvar beépítését végezték régészeti megfigyelés mellett. Az udvaron 11, a tervek szerint 2×2 m-es pilléralapot ástak. A valóságban a pillérek többnyire 180×180 cm nagyságúak és 200–220 cm mélységűek lettek. Az 1. pilléralapnál az udvar járósíntje alatt 60 cm-ig törmelékes, kevert, csapadékvíz csatornával bolygatott réteg volt, alatta 170 cm mélységig fekete, nedves réteg, benne újkori kerámia és állatcsont, továbbá néhány szürke, jellegtelen, apró kavicsokkal soványított kerámiatöredék került elő, talán rossz minőségű római kori. A többi pilléralapnál is hasonlóak voltak a rétegvizonyok. Említésre méltó kerámiaanyag a 7. és 10. pilléralapból került még elő, a többiből vagy semmi, vagy nem régészeti korú. A 7. számúból késő gótikus ivópohár töredéke a fekete rétegből, a felső bolygatottból pedig egy 18. századi márványozott mintájú kályhacsempe töredéke került elő. A 10. sz. pilléralap rétegei: 40 cm mélységig beton és sóder, 155 cm-ig világosszürke, kevert réteg, ebből már került elő késő középkori kerámia töredék és állatcsont, 172-ig fekete, sok szalmatöredéket és apró fadarabot tartalmazó, égésnyomokat mutató, szagából ítélve minden bizonnyal istállóhoz tartozó réteg húzódott, ebből meglehetősen sok késő középkori kerámiatöredék, égett állatcsontok és egy kovácsolt, szintén megégett vasszög került elő.

GABRIELI GABRIELLA

453. Sopron, Major köz 3.
(KÖH 52443)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú

2010. szeptember 27-én régészeti megfigyelést folytattam a telken (623 hrsz.) létesítendő liftakna és új bejárat

földmunkáinál. A liftakna és a három kútalap kivitelezéshez az épület belső folyosóját részben elbontották. Az 1,5 m mélységűnek tervezett liftakna gödrének közepén a korábbi alapozáshoz tartozó kb. 0,8 m mélységben 20 cm szélességű beton alap húzódik, melyet fel kellett törni. A téglatörmelékéből és más építési hulladékból álló erősen kevert alapozási feltöltés vastagsága mintegy 0,4–0,5 m. Alatta érintetlen termőtalaj-réteg helyezkedett el, a liftakna az altalaj mélységét nem érte el. A földmunkák során régészeti jelenségeket nem tapasztaltam, az alsó, humuszos rétegben szórványként a 17–18. századra keltezhető edényfedő és állatcsont került elő.

POLGÁR PÉTER

454. Sopron-Sopronbánfalva,
Pálos-Karmelita kolostor
(KÖH 52271)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kk, Kú

A 2007-ben elkezdett, de akkor egyéb okok miatt nem folytatható megelőző feltárás második ütemét végeztük el 2009. augusztus 25. és 2010. január 26. között. Az Ady E. út 189. sz. ház és a kolostor K-i gazdasági udvara közt húzott árkokban régészeti jelenséget nem tapasztaltunk, a terület erősen feltöltődött főleg építési törmelékkel. Ugyanezt tapasztaltuk a gazdasági udvar területén is, ahol a 17. sz. közepétől a lejtős terepet vízszintes platóvá alakították. Itt néhány szemetesgödört találtunk, amelyek a K-i támfal korát is meghatározták. A kolostorhoz tartozó meredek lejtő alján (K-i oldal) terepbejárással sikerült meghatározni az 1667-ben készült 5 stációs kálvária egykori nyomvonalát, melyet felmértünk.

A kolostor gazdasági udvarában a 2007-ben nyitott szondát K-i és D-i irányba tovább bővítettük. Célunk itt a 15. sz. végén épült, ám a 16. sz. második felében nagyrészt elbontott kolostor alapfalainak tisztázása volt. A szondában több falmaradványt is találtunk, amelyek két építési periódusra utalnak. Azt is megállapíthattuk, hogy a pálosok által épített kolostor nem szabályos zárt udvaros épület volt, hanem a templom D-i oldalához csatlakozott L alakban (D-i és Ny-i szárnya nem volt). A feltételezett kerítésfalat nem sikerült megtalálni, ezt a 17. századi építkezésekkel szüntethették meg.

A kerengő ÉK-i sarkában feltártunk egy 15. sz. végi, átmetező pácátagos ajtókeretet, az ehhez tartozó lábazati síkkal együtt, ill. az ajtó előterében pilléralapozást és alapfalak maradványait találtuk. Utóbbiak a már említett pácátagos ajtó előtétépítményének maradványai lehettek, elbontásuk 1630–1650 közt történhetett, a kora barokk kolostor építéskor. A középkori sekrestye D-i oldalán feltártuk annak lábázatát, tisztáztuk a sekrestye és a kolostor K-i szárnyának egymáshoz való viszonyát. A sekrestye D-i falára ráépült 17. századi lépcsőház pihenője alatt kialakított sufnit kitisztítottuk, kőpadlóját feltártuk, a másodlagosan beépített lábazati kőelemeket a múzeum raktárába szállítottuk. A helyiséget kezdet-